

VERSLAAFD

Als ik nadenk over Frie's leven en werk in het theater, is het sleutelwoord dat in mij opkomt verslaving. 'Theater' is eigenlijk een te beperkt woord, muziek, installatie, acties – haar werk behelst het podium, een plek waar de samenleving het hoogtepunt van haar actualiteit bereikt, zoals Peter Sloterdijk het formuleerde, en Frie heeft een uniek instinct voor de kwaliteit en vitaliteit van podiumkunst. Ze heeft een ontwikkeld gevoel voor schoonheid en waardigheid.

Het woord verslaving is een metafoor voor een levenswijze, een uniek perspectief dat Frie's creativiteit bepaalt. Verslaving is een motor die nooit stopt. Kunst is haar drugs. De verslaafde is altijd in beweging, dorstend naar bevrediging. Verslaving is een zoektocht. Het fundamenteel onstilbare verlangen van de verslaafde zorgt ervoor dat hij zich bewust is en blijft van een gebrek, een onvervuldheid, iets kostbaars wat we niet hebben. *Sehnsucht* is de verslaving aan het voelen van dit type verlangen, waarbij het lijdend voorwerp van de verslaving – het verlangen – min of meer onbestemd is, omdat het zonder veel moeite van richtpunt kan wisselen.

Zo brengt verslaving een breuk teweeg. Voor de verslaafde verwordt de wereld tot materiaal dat de verlangde vervulling zou kunnen brengen. De verslaafde weet van een andere werkelijkheid, buiten de gangbare, met haar eigen netwerken, regels, beloningen. Verslaving maakt eenzaam.

Verslaving leidt tot desillusie. Verslaving schept orde in de wereld – de verslaafde kent zijn vijanden: de autoriteiten, de machtigen, de heersers, de tevredenen, de exploitanten, de mensen met slechte smaak, de hypocrieten. Hij bespeelt ze, verleidt, prikkelt, zoekt de grenzen op. De verslaafde geniet van het moment dat de maskers afgaan, omdat hij zich het sterkst van ze bewust was. De verslaafde weet dat de waarheid schuilt in rafelranden. Niet zonder risico zoekt hij ze op.

Verslaving is obsessie, een pendelen tussen hebzucht en walging, geluk en roes. De mensen die in de kunstwereld de baas zijn, houden niet van kunst. Frie Leysen houdt van kunstenaars; anderen houden van waar ze de kunstenaars voor kunnen gebruiken. Als er iets 'onschuldigs' is aan verslaving, dan is het dat. De verslaafde is de controle kwijt en heeft de volledige controle. Verslaving is een sleutel en een soort navigatiesysteem – de verslaafde ziet tekenen die anderen niet onderscheiden. Hierdoor kan Frie ons schatten tonen waarvan wij het bestaan niet vermoedden. De verslaafde is een deskundige en kent zijn drugs, de herkomst, het netwerk, de codes, de dealers. In de zoektocht naar het avontuur dat hij moet leven, dat voor hem het leven is, altijd nieuw en noodzakelijkerwijs wisselvallig, neemt hij ontbering en grote inspanning voor lief.

De verslaafde worstelt en twist met zijn verslaving. De drugs van Frie Leysen bestaan uit kunst. Sterke kunst. Ze zoekt naar drugs die onze ogen openen, door onze hersenen razen, die vrolijk maken,

doen lachen – niet domweg maar verlicht, geraakt – drugs die ons verbonden laten voelen met de wereld, ons een blik in de spiegel gunnen die de onverbloemde werkelijkheid toont. Wreedheid, schoonheid en geschiedenis ineen gemengd. Dit soort drugs vinden, nog betere drugs vinden, goede drugs, en ervoor oppassen dat geen van de deelnemers te dik wordt, lui wordt – dat is haar leven. 'Onze taak is niet om te plezieren, maar om te verontrusten!' Frie's werk is onomkoopbaar, ze is trouw aan haar missie tot het punt van zelfopoffering, ver verwijderd van enige naïviteit. En uiteindelijk komt het hierop neer: elk van haar programmeringen moet voor haar gevoel het juiste mengsel zijn, moet een plek transformeren, ons met onbekende krachten confronteren. Festivals zijn drugstrips. Zij heeft ze allemaal geprobeerd, en is nog altijd verslaafd.

Thomas Oberender
Duitse publicist en theaterwetenschapper en sinds 2012 intendant van de Berliner Festspiele. Hij sprak in 2014 de Staat van het Theater uit in Nederland.

REBEL

Gedurende haar hele carrière heeft Frie Leysen zich een pionier getoond in het ontdekken van kunst op onbekende plekken, soms uit obscure vindplaatsen als de Aziatische of Arabische cultuur. Haar festivalprogrammeringen zijn vaak een flinke uitdaging voor het publiek, maar zijn tegelijkertijd door hetzelfde publiek geliefd om hun exotische karakter. Wat een wonder! Hoe is dit wonder ontstaan?

Frie is opgegroeid in een samenleving die verveeld was door probleemloos

consumeren en voorgekauwde cultuur, die dorstte naar de authentieke, rauwe ervaring. Hierdoor is zij als het ware veroordeeld tot de zoektocht naar het ongebruikelijke, het wonderlijke, soms ook het pijnlijke.

Frie is een rusteloze geest, een onbetaalbaar *enfant terrible* in onze saaië, behaaglijke levens. Ze kent een diepe behoefte de wereld op onconventionele wijze te beschrijven. Als kunstenaar is zij de eeuwige rebel. Een charmante rebel, dat wel, met een glimlach om de lippen en een zacht gebaar. Uit haar werk spreekt hartstocht en men is er dol op.

Krystyna Meissner
Theater-, opera- en televisieregisseur, directeur van het Dialog-Wroclaw International Theatre Festival in Polen.

